

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جزء ہست و ہشتم

قرآن کریم

با ترجمہ و توضیحات

لغوی - ادبی

دکتر حمید رضا ستیفند

قرآن. فارسی - عربی. جزء ۲۸.
جزء بیست و هشتم قرآن کریم با ترجمه و توضیحات لغوی - ادبی/ مؤلف
حمیدرضا مستفید؛ خطاط سید رسول آقامیری.
تهران: حنیف، ۱۳۸۶.
۷۸ ص.

ISBN 964-92296-6-3

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

فارسی - عربی.

کتابنامه: ص. ۷۶-۷۸؛ همچنین به صورت زیرنویس.

قرآن -- برگزیده ها -- ترجمه ها.

الف. مستفید، حمیدرضا، ۱۳۴۰ - مترجم. ب. آقامیری، رسول، ۱۳۵۹ -

خطاط. ج. عنوان.

۲۹۷/۱۱۲

BP ۶۴/۸۵/آ۳ م ۵ ۱۳۸۶

۸۵ - ۳۶۵۵۵ م

کتابخانه ملی ایران

نشر حنیف

عنوان: جزء ۲۸ قرآن کریم با ترجمه و توضیحات لغوی - ادبی

مؤلف: دکتر حمیدرضا مستفید

خطاط: سید رسول آقامیری

ناشر: نشر حنیف با همکاری مرکز طبع و نشر قرآن جمهوری اسلامی ایران

آماده سازی: مرکز طبع و نشر قرآن جمهوری اسلامی ایران

نوبت و تاریخ چاپ: اول - ۱۳۸۶

شمارگان: ۳۰۰۰ جلد

قطع: وزیری

قیمت: ۱۵۰۰۰ ریال

شابک: ۹۶۴-۹۲۲۹۶-۶-۳

پخش: مرکز طبع و نشر قرآن جمهوری اسلامی ایران ۳ - ۸۸۱۵۳۵۵۰ - ۲۱

Email: Info@quran-pc.org

فهرست

موضوع	صفحه
مقدمه	الف
پیش گفتار	ب
سوره مجادله	۵
سوره حشر	۷
سوره ممتحنه	۱۵
سوره صف	۱۹
سوره جمعه	۲۳
سوره منافقون	۲۵
سوره تغابن	۲۹
سوره طلاق	۳۳
سوره تحریم	۳۷

خداوند، قرآن را که تجلی انوار تابناک اوست، وسیله‌ای برای خارج کردن انسان‌ها از تاریکی‌ها به سوی نور قرار داده است. برطرف شدن حجاب‌های نفسانی و عبور از «ظلمات بعضها فوق بعض» میسر نیست جز با پناه آوردن به حصن محکم قرآن که آیات آن، چراغ‌های هدایت، و اجزاء و احزایش، ابواب سعادت است.

خداوند را سپاسگزاریم که ما را یاری کرد تا گامی دیگر در مسیر نورانی قرآن کریم برداریم و این بار شرح و توضیح آیات و لغات یکی دیگر از اجزاء قرآن کریم را تقدیم علاقه‌مندان به ساحت مقدس قرآن کنیم.

کتاب حاضر که حاصل تحقیقات و نتیجه زحمات محقق ارجمند جناب آقای دکتر حمیدرضا مستفید است، شامل جزء ۲۹ قرآن کریم با ترجمه و توضیحات لغوی - ادبی است. از ویژگی‌های مهم این اثر، استفاده از منابع مهم و معتبر لغوی و تفسیری و ارجاع به این منابع در متن توضیحات است و با توجه به تخصصی بودن متن، در عین حال سعی شده که متنی روان و ساده ارایه گردد. لازم به ذکر است پیش از این، اجزای ۲۹ و ۳۰ قرآن کریم به همین صورت آماده و به زیور طبع آراسته شده‌اند.

امید است این اثر موجبات استفاده و بهره‌مندی علاقه‌مندان به قرآن کریم را فراهم آورده، توفیق روز افزون الهی در کسب تعالیم نورانی آن را برای مشتاقان کلام وحی به ارمغان آورد.

والله وليُّ التَّوْفِيقِ

مرکز طبع و نشر قرآن جمهوری اسلامی ایران

وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا

و پیامبر گفت: ای پروردگار من، قوم من این قرآن را متروک گذارده، رها کردند.

این آیه شریفه از شکایت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله از امت خود، به خاطر متروک گذاردن قرآن کریم حکایت می کند.

متروک گذاردن قرآن، نموده های مختلفی دارد که یکی از بارزترین آنها، ترک عمل به قرآن است. دیگر از نموده های متروک و مهجور گذاردن قرآن، آشنا نبودن با معانی ظاهری الفاظ این کتاب مقدس است که متأسفانه اکثر مردم فارسی زبان مشمول آن هستند.

هرچند برای رفع این نقیصه، زحمات زیادی کشیده شده؛ از جمله: ترجمه های متعدد قرآن، تدوین یا ترجمه بعضی تفسیرها به زبان فارسی، تألیف و ترجمه لغتنامه های قرآن به فارسی به صورت کتاب مستقل یا به صورت درج در حاشیه مصحف شریف؛ ولی به نظر می رسد با همه این زحمات، هنوز جا برای فعالیت های دیگری، در این زمینه وجود دارد؛ از جمله: تألیف کتاب هایی شامل معانی و کاربرد کلمات قرآن در هر آیه، همراه با توضیح نکات ادبی - اعم از صرفی، نحوی یا بلاغی - تا فهم معانی آیه آسان تر شود، و بدین ترتیب کسانی که در حد متوسطی با زبان عربی آشنا هستند، با استفاده از این کتاب ها - و بدون رجوع به کتاب های تخصصی - نیاز خود را برطرف کرده، درک دقیقی از معانی ظاهری الفاظ قرآن کریم به دست آورند.

البته لازم به ذکر است که درک دقیق معانی الفاظ و عبارات قرآن کریم همیشه شرط کافی برای فهم مراد خداوند نیست؛ یعنی برای فهم مراد خداوند متعال، علاوه بر آشنایی با عربی و فهم دقیق معانی الفاظ و عبارات قرآن، به چیزهای دیگری نیز نیازمندیم که از مهمترین آنها بیانات معصومین علیهم السلام است.

برای تبیین بهتر این مطلب، مثالی می‌زنیم؛ خداوند متعال می‌فرماید:

«وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ

الملعونة فِي الْقُرْآنِ ۶۰۰۰ اسراء: ۶۰

«و آن زمان که به تو گفتیم، پروردگارت به مردم احاطه دارد و خوابی را که به تو نشان

دادیم و نیز درخت لعنت شده در قرآن را فقط مایه آزمایش مردم قرار دادیم...»

در این آیه شریفه، معانی کلمات و عبارات، روشن است ولی مراد خداوند از این

«خواب» و «درخت لعنت شده» روشن نیست، معانی الفاظ را می‌فهمیم ولی مراد خداوند را نمی‌فهمیم.

علّامه طباطبائی (ره) می‌فرماید: «خداوند سبحان مشخص نکرده است که این خوابی که آن را به پیامبرش ﷺ نشان داده، چیست؟ و در سایر کلامش (در قرآن) چیزی که شایسته باشد تا این خواب را تعبیر کند نیامده است... و [نیز] معلوم نیست این درخت لعنت شده در قرآن که مایه فتنه [و آزمایش] مردم است چیست؟» و در ادامه اشاره می‌کنند که «طبق روایات اهل سنت و شیعه مراد از این خواب، خوابی است که پیامبر در مورد بنی‌امیه دیدند [که آنها همچون میمون بر منبر پیامبر ﷺ بالا و پایین می‌روند] و مراد از شجره، دودمان بنی‌امیه است.»^۱

پس دانستن معانی الفاظ برای بدست آوردن مراد خداوند، همیشه کافی نیست. ما باید معانی الفاظ و عبارات را دقیق بدانیم و نیز به یاد داشته باشیم که این امر لزوماً شرط کافی نیست، بلکه در بسیاری موارد شرط لازم است.

کتابی که خواننده گرامی پیش رو دارد، کوششی است در همین مسیر؛ یعنی به دست آوردن شرط لازم، و ادامه کاری است که پیش از این در مورد جزء بیست و نهم و سی‌ام قرآن کریم انجام گرفته بود.

۱- المیزان ذیل آیه ۶۰ اسراء: ج. ۱۳ (عربی) ص ۱۳۳، ۱۳۴. مؤسسة الاعلمی، بیروت

۲- همان ص ۱۳۷ و نیز ص ۱۴۵

این کتاب شامل ۴ بخش است:

الف - متن جزء ۲۸ قرآن کریم به خط آقای سید رسول آقامیری؛

ب - ترجمه آیات شریفه که در صفحات مقابل قرار گرفته است؛

ج - ترجمه کلمات و عبارات و برخی توضیحات نحوی و صرفی این عبارات که در حاشیه کتاب درج شده است؛

د - توضیحاتی که به علت کمبود فضای حاشیه، در انتهای مصحف و تحت عنوان «توضیحات تکمیلی» قرار گرفته است.

در ترجمه آیات کریمه سعی شده مفاهیم و معانی به طور دقیق به فارسی برگردان شود و حتی المقدور از متن قرآن کریم فاصله گرفته نشود و کلمات و عبارات عیناً ترجمه گردد؛ ولی در مواردی که جمع بین انتقال دقیق مفهوم و التزام به ترجمه تک تک کلمات و عبارات دشوار بوده، ترجمه، اندکی به صورت ترجمه آزاد صورت گرفته است.

لازم به ذکر است که در امر ترجمه، به برخی ترجمه‌های معاصر - از جمله: ترجمه آیت الله مکارم شیرازی و ترجمه آقای طاهری قزوینی - مراجعه و احیاناً از بعضی از آنها بهره گرفته شده است.

توضیحات مندرج در حاشیه و بخش توضیحات تکمیلی، برگرفته از برخی کتب معروف و معتبر لغت، تفسیر، صرف و نحو است؛ مثل: مختار الصحاح، لسان العرب، تاج العروس، معجم الفاظ القرآن الکریم (تألیف عده‌ای از علمای معاصر در قاهره)، مجمع البیان، الکشاف، البحر المحیط، المیزان، مغنی اللیب، النحو الوافی، شرح الشافیه، شرح الکافی و ...

شایان ذکر است که به علت صرفه‌جویی در فضای حاشیه و صفحات توضیحات تکمیلی، در اکثر موارد، برای ارجاع به کتاب مورد نظر، به جای نام کامل کتاب، از علامت اختصاری استفاده شده است. این علامت‌ها در جدول صفحه بعد ذکر گردیده‌اند.

جدول علایم اختصاری منابع

ردیف	علامت	نام کتاب
۱۳	صا	تفسیر صافی
۱۴	صح	مختار الصحاح
۱۵	غنی	مغنی اللیب
۱۶	فی	النحو الوافی
۱۷	قا	القاموس المحيط
۱۸	ک	الکشاف
۱۹	کا	شرح الکافیة (رضی)
۲۰	ل	لسان العرب
۲۱	مج	مجمع البیان
۲۲	مع	معجم الفاظ القرآن الکریم
۲۳	معا	معانی القرآن فراء
۲۴	میز	المیزان

ردیف	علامت	نام کتاب
۱	اقرب	اقرب الموارد
۲	ام	املاء ما مرَّ به الرحمن
۳	بحر	البحر المحيط
۴	تا	تاج العروس
۵	جا	جامع الدروس العربیة
۶	در	الدر المصون
۷	را	المفردات
۸	رب	منتهی الارب
۹	س	اباس البلاغة
۱۰	سی	تفسیر آلوسی (روح المعانی)
۱۱	سیط	المعجم الوسیط
۱۲	شا	شرح الشافیه (رضی)

در خاتمه لازم می‌دانم از معاونت محترم مرکز طبع و نشر قرآن کریم جمهوری اسلامی ایران، جناب آقای مهندس کریم دولتی و همکارانشان در واحدهای تابعه که در تنظیم این اثر از هیچ کوشش و تلاشی دریغ نکردند و نیز از سرکار خانم آقای و سرکار خانم طاهری‌زاده و سرکار خانم کباری و جناب آقای محمد فقیهی رضایی که در ویرایش علمی، بنده را بسیار کمک کردند و نیز جناب آقای محمد مهدی عقابی که ویرایش ادبی این اثر به عهده ایشان بود، صمیمانه تشکر و قدردانی کنم.

امید است این خدمت ناچیز، مرضی و مقبول خداوند متعال قرار گیرد و علاقه‌مندان به قرآن کریم را سودمند افتد.

پاییز ۱۳۸۵
حمیدرضا مستفید